

Burgemeester en wethouders van Den Haag,
AWB/Bezwaar,
Postbus 12600,
2500 DJ Den Haag
per e-mail en tevens getekend afgegeven

Den Haag, 4 september 2023

Bezwaar tegen de Omgevingsvergunning - Beschikking verleend regulier, George Maduroplein 1 te Den Haag, kenmerk: 202218398, besluit bekend gemaakt op 27 juli 2023, voor het kappen van 227 bomen, het ontgraven, de compensatie daarvoor, het verplanten van 22 bomen, en het aanleggen van een ecowal, tbv het uitbreiding van Madurodam

Geacht College,

Volgens de verleende omgevingsvergunning (kenmerk: 202218398) worden voor de uitbreiding van Madurodam in het uitbreidingsgebied 227 bomen gekapt, wordt een ecowal aangelegd, wordt het hele uitbreidingsgebied aan de zijde van Madurodam ontgraven tot op de ecowal, en worden 22 bomen verplant, naar het deel tussen ecowal en olifantenpad.

In het besluit is ook een voorstel voor compensatie opgenomen, op het talud van het Hubertusduin. De voorgestelde ecowal blijkt een "scherm" waarachter Madurodam direct wil afgraven. Het idee van de ecowal -zoals door omwonenden destijds voorgesteld- was een natuurlijke, robuuste, grens die voorkomt dat Madurodam bij verdere toekomstige werkzaamheden het overgebleven bos aantast.

Samenvattend tekent de AVN bezwaar aan tegen dit besluit op de volgende punten:

- 1,2. de onderbouwing,
3. het gebruik van exoten naast de ecowal en in het compensatiebos,
4. de kap van bomen tussen ecowal en olifantenpad,
5. het grote aantal bomen dat daar wordt geplant/herplant,
6. de wijze waarop voor de kap wordt gecompenseerd. De AVN doet voorstellen voor aanvullende compensatie.
7. De AVN doet ook een voorstel voor gefaseerde kap/ontgraving met behoud van een deel van de bestaande bomen/ het bos. Gefaseerd afhankelijk van de noodzaak tot kap voor de bouw van paviljoens met natuurlijke begroeiing op het dak. Madurodam schrijft namelijk deze paviljoens pas 'op termijn' te gaan bouwen.

Naar onze mening zou het afzien van de kap en ontgraving door Madurodam nog beter zijn, of uitstel daarvan, nu er kennelijk geen onmiddellijke noodzaak is voor de bouw van nieuwe paviljoens. Beter ten halve gekeerd dan ten hele gedwaald. Het bestemmingsplan mag dan onherroepelijk zijn, het is niet uitgesloten dat Madurodam zijn zaken financieel niet rond krijgt.

Daarom stelt de AVN voor om pas te kappen als de bouwvergunning rond is en er daarna werkelijk uitvoerend werk is te verrichten. De AVN blijft uit de aard van haar statutaire doelstelling voorstander van behoud van natuur en daarmee ook van dit voor de natuur waardevolle bos.

De uitwerking van deze punten treft u hieronder aan en zijn integraal onderdeel van dit bezwaar.

We verzoeken u de omgevingsvergunning aan te passen zoals door ons voorgesteld.

Met vriendelijke groeten,

Dick Ooms, Voorzitter AVN

Caroline de Jong, Secretaris AVN

Uitwerking van het bezwaar van de AVN

1. Natuurwaarden zijn onderbelicht

De natuurtoets is verbeterd ten opzichte van eerdere versies, toch worden volgens de AVN daarin de natuurwaarden onderbelicht. De ontgraving wordt niet genoemd als onderdeel van het plan, hoewel dit een substantiële ingreep zal zijn. Er wordt volgens de opgevraagde documenten in totaal 7030m³ grond afgevoerd met 352 vrachtwagens. In de toets wordt aandacht besteed aan het damhert terwijl reeën hier eerder zijn te verwachten. Deze laatste soort is namelijk waargenomen in het nabije natuurgebied Sorghvliet (NNN), de tuin van het Vredespaleis en in het Haagse Bos. Eekhoorns worden in het gebied veel gezien, de buizerd heeft er nesten gehad. Het is jaar in jaar uit een plek waar de nachtegaal broedt, ook deze rust minnende soort vindt hier een goed habitat. Zie verder het voor de AVN verrichte broedvogelonderzoek (<https://avn.nl/avifauna-scheveningse-bosjes/>) of de AVN brochure 'Het Madurodambos' (verkrijgbaar bij de AVN).

De toets gaat er te gemakkelijk van uit dat er genoeg nestgelegenheid en leefgebied over blijft in de rest van de Scheveningse Bosjes. Het Madurodambos is echter een rustgebied, honden moeten er aan de lijn, in tegenstelling tot de situatie elders in het bos. Het is een broedplaats, letterlijk en figuurlijk. Het gebied is als onderdeel van de Scheveningse Bosjes belangrijk voor de ecologische verbindingen tussen de Natura 2000 gebieden Oost- en Westduinen. Het is ook onderdeel van de Stedelijke Groene Hoofstructuur, die de gemeente duurzaam in stand wil houden en versterken.

Vanwege de natuurwaarde is daarom een goede compensatie voor het gekapte bos belangrijk. Bomenrijen zoals voorgesteld binnen Madurodam kunnen niet compenseren voor verlies van het aaneengesloten bosgebied erbuiten.

2. Advies ecowal is niet bijgevoegd

Als onderdeel van het Bestemmingsplan wordt gevraagd om het advies van de AVN over de ecowal. Het is echter niet bijgevoegd bij de stukken, alleen de bijlage daarvan met illustraties. (zie <https://avn.nl/document/avn-advies-ecowal-def-11-mei-2022/>)

3. Gebruik géén exoten bij de ecowal en Robinia in het compensatiebos

In de omgevingsvergunning staat dat er gebruik wordt gemaakt van inheemse soorten in het compensatie bos. En bij de ecowal worden plantensoorten gebruikt “die van nature in het gebied voorkomen”. In het compensatiebos wordt echter voorgesteld robinia aan te planten. Deze exoot wordt elders in de Scheveningse Bosjes juist gekapt, omdat deze woekert. Het lijkt daarom logisch deze niet aan te planten. Of te verplanten, zoals eveneens wordt voorgesteld. Voor naast/ op de ecowal worden ook exoten voorgesteld, Virginia creeper, klimhortensia, winterjasmijn. Virginia creeper is ook in het gebied waar hij thuis hoort, Noord Amerika, de nachtmerrie van menig tuinbezitter omdat deze woekert. Aanplant van springzaad of braam is ook niet aan te bevelen.

Alternatieve mogelijkheden zijn bijvoorbeeld de inheemse bosrank, wilde kamperfoelie, hop, wilde kardinaalsmuts, vingerhelmbloem en kleine kaardebol. De voorkeur gaat uit naar toepassing van gebiedseigen materiaal. Meer details hierover vindt u in de bijlage onderaan uit de eerdere reactie van de AVN op de kap op het terrein van Madurodam van 11 april 2023. (www.AVN.nl)

4. Behoud voorlopig bomen tussen ecowal en olifantenpad

Tussen ecowal en olifantenpad worden volgens het besluit 19 bomen gekapt. Drie daarvan zijn echter verplantbaar volgens de Boom Effect Analyse (BEA). Volgens het besluit worden tevens drie bomen aan de boskant van het olifantenpad gekapt. Volgens de BEA kan één ervan (een abeel) wel worden behouden door deze rigoureuus te snoeien.

De AVN stelt voor de te kappen bomen in eerste instantie te laten staan om te kijken of ze de ontgraving overleven. Een enkele boom die het niet overleeft kan blijven staan als staand dood hout, in lijn met het beleid van de gemeente.

5. Er komen veel bomen tussen ecowal en olifantenpad, beter is herplant en compensatie elders

Tussen ecowal en olifantenpad worden volgens de tekening van de toekomstige ecowal 24 bomen verplant, 21 daarvan uit het uitbreidingsgebied.

Volgens het BEA kunnen 15 bomen blijven staan.

In het zelfde gebied worden volgens de tekening ook nog 13 nieuwe bomen geplant.

Volgens de omgevingsvergunning voor kap op eigen terrein worden 15 van de 38 bomen die worden gekapt ook gecompenseerd tussen de ecowal en het olifantenpad.

Dus in totaal is het voornemen 34 (36?) (kleinere) bomen toe te voegen (21 verplant, plus 13 nieuw of 15 nieuw=compensatie) waar er 19 (grotere) stonden en 15 bomen kunnen blijven staan. Is dat niet te veel? Er zal weinig licht komen voor de overige geplande begroeiing.

De AVN stelt daarom voor om (een deel van) de bomen te herplanten in bosverband op het talud van het Hubertusviaduct dan wel op andere plekken in de Scheveningse Bosjes waar esdoorns worden verwijderd. Zie ook de voorstellen voor alternatieve locaties voor compensatie in het AVN bezwaar tegen de omgevingsvergunning op eigen terrein van Madurodam. <https://avn.nl/wp-content/uploads/2023/06/bezwaar-compensatie-38-bomen-def.pdf>

6. De compensatie kan beter, er zijn goede mogelijkheden voor aanvullende compensatie

Is de compensatie uit ecologisch en klimaat oogpunt afdoende? Het compensatiegebied ligt op een door drukke wegen geïsoleerde helling. De kwaliteit van het bos daar zal minder hoog zijn dan die van het stuk bos dat wordt gekapt. Wat betreft de kwantiteit, het is niet duidelijk of het oppervlak nieuw bos dat kan worden geplant voldoende is. Er staan immers al bomen, waarvan het kroonoppervlak moet worden afgetrokken.

Daarom doet de AVN onderstaande voorstellen voor aanvullende compensatie.

Een mogelijkheid is om in de omgeving wegen te vergroenen, in overleg met de omwonenden, het deel van de Koninginnegracht naast het compensatiebos, de Verlengde Tolweg en de Ver Huellweg.

De mooiste compensatie zou zijn de Teldersweg met groen te overkluizen. Daarmee worden de ecologische verbindingen in de Scheveningse Bosjes verbeterd. Er zijn ook mogelijkheden voor compensatie verder weg, in de laatste “onbestemde” groene delen van Den Haag.

In het oorspronkelijke plan stond dat het voorplein vergroend wordt (met bomen) en dat de daken van de paviljoens die Madurodam gaat bouwen zodanig worden begroeid dat er sprake is van natuurcompensatie. Maar de definitieve beplanting van het voorplein is volgens Madurodam nog jaren weg. In 2016 werden bakken met planten op het voorplein verwijderd en is vrijwel het hele oppervlak versteend. Bomen en groen daar vormen zeker ook deels een compensatie. Een groen plein kan bijdragen aan het versterken van de ecologische verbindingen.

En de paviljoens? Die komen er pas “op termijn”. Fase 2 (de bouw van paviljoens) “zal enige jaren later pas plaatsvinden”. Dus enige jaren later na de kap en ontgraving in twee fases gedurende twee jaar. Als de paviljoens kennelijk niet nodig zijn, zou het bos (deels) kunnen blijven. Zoals we al schreven, de AVN blijft voorstander van het behoud van het bos.

Zoals wij hebben kunnen waarnemen, is kennelijk het huidige Madurodam al een groot succes, door veel bezoekers gewaardeerd, en bijdragend aan goede doelen. Reden om het vooral niet ingrijpend te veranderen: “never change a winning horse”.

7. (Deel) bos/ bomen behouden tot er noodzaak is voor kap ten behoeve van bouw van paviljoens

Wat gebeurt er achter het scherm, de ecowal? Madurodam heeft de AVN toegezegd dat twee waardevolle (meerstammige) bomen blijven staan, op een terp. Deze toezegging wordt zeker door ons gewaardeerd.

De AVN stelt voor dat geleidelijk wordt gekapt en afgegraven, afhankelijk van de bouw van de nieuwe paviljoens. Want zonder paviljoens zijn er ook geen daken met boszoom. Die vindt bijv. de Welstandscommissie essentieel. Maar nu blijkt het plan om eerst overal te kappen en te ontgraven. De paviljoens komen er pas op termijn.

Echter, indien pas op termijn wordt gebouwd, is de kap en ontgraving nu al nodig? Dat was immers om paviljoens, extra attracties te kunnen bouwen?

De AVN stelt als alternatief voor een deel (bijv. fase 1 a in de planning) te ontgraven en daar te bouwen. En voor de andere helft de bomen te laten staan, op een terp. Dat is beter voor de natuur. Maar zoals wij al schreven, we zijn uiteraard ook niet tegen afstel/uitstel.

8. Gebruik van het vrijgekomen zand in de omgeving.

Wat gebeurt er met het vrijgekomen zand? We stellen voor dat het wordt gebruikt in de omgeving. Bijvoorbeeld langs de gehele Teldersweg als lage richel tegen het bandengeluid van het verkeer, of op het voorplein.

Bijlage 1 over aanplant ecowal

1. Aanplant ecowal

In de voorliggende plannen (Madurodam beplantingsplan - Boveraanzicht ecozone) worden de volgende soorten voorgesteld (aanvullingen AVN in het rood):

Zoomvegetatie

- Robertskruid (*Geranium robertianum*)
- Klein springzaad (*Impatiens parviflora*) (ingeburgerd in de 19de eeuw Herkomst: Midden-Azië)
- Kleine klis (*Arctium minus*) inheems
- Vingerhelmbloem (*Corydalis solida*)
- Wilde Hyacint (*Hyacinthoides non-scripta*)
- Bosanemoon (*Anemone nemorosa*)

Bomen ter compensatie

Onder andere *Robinia pseudoacacia* oorsprong Amerika

Klimplanten

De ecowal wordt begroeid met:

- Klimop (*Hedera helix*)
- Bosrank (*Clematis vitalba*)
- Wilde boskamperfoelie (*Lonicera periclymenum*)
- Vijfbladige wingerd (*Parthenocissus quinquefolia*) oorsprong Amerika
- Winterjasmijn (*Jasminum nudiflorum*) oorsprong China
- Klimhortensia (*Hydrangea anomala subsp. Petiolaris*) oorsprong Azië
- Gewone braam (*Rubus fruticosus*): Is al voldoende aanwezig.

2. Voorstellen AVN

In het algemeen gaat de voorkeur uit naar het gebruik van gebiedseigen materiaal, bijv. bosrank, wilde kardinaalsmuts, vingerhelmbloem, kleine kaardebol en *geen exoten*.

Zoomvegetatie

Zie lijst in AVN advies, liefst gebruik gebiedseigen materiaal (=uit de omgeving).

Er zijn overigens (in het voorjaar) ook maartse viooltjes bij het pad aan de noordkant, in het Madurodambos, vlakbij de werkzaamheden.

Opmerking plantenkenner Eric Wisse: Wat vreemd dat klein springzaad op de lijst staat, geen vaste plant maar een minder gewenste eenjarige, vanwege het effect op biodiversiteit / ecosysteem. Klein springzaad kan dichte bestanden vormen die leiden tot complete verdringing van andere plantensoorten. Door het vormen van zo'n dichte kruidlaag, wordt in bossen waar een kruidlaag afwezig was, de verjonging van het bos belemmerd. Op vrij droge grond kan de plant groot springzaad (*Impatiens non-tangere*), de enige inheemse *Impatiens*-soort, wegconcurreren.

Door de aanwezigheid in Natura 2000-gebieden vormt de soort een potentiële bedreiging voor bedreigde plantensoorten die in deze gebieden voorkomen. Klein springzaad is de enige uitheemse *Impatiens*-soort die zich in de Europese bossen op grote schaal heeft verspreid.

Bomen ter compensatie

Onder andere *Robinia pseudoacacia*, terwijl die elders in de Scheveningse Bosjes wordt gekapt in het kader van het Beheerplan dat nu twee jaar is uitgevoerd. *Robinia* staat niet op de lijst in de Toelichting.

Goed dat ook eiken worden aangeplant.

Klimplanten

Aanbevolen (zie AVN advies ecowal) wilde kamperfoelie, hop, bosrank en klimop

Er komt al heel veel braam voor in de omgeving. Niet toevoegen.

Geen exoten gebruiken: Vijfbladige wingerd, Winterjasmijn, Klimhortensia, hop zou wel een goede aanvulling zijn op de lijst.